

PRIMERJALNI ŠTUDIJSKI IDEJI IN KULTUR doktorski študij (3. stopnja)

TRANSFORMACIJA MODERNE MISLI - FILOZOFIJA, PSIHOANALIZA, KULTURA Filozofski modul

Koordinator modula:

[red. prof. dr. Rado Riha](#)

Opis modula:

Študijski modul sestavljajo:

1. nabor predavanj in seminarjev, ki seznanjajo študentke in študente z načini in problemi srečevanja filozofije z drugimi oblikami diskurzivnosti: znanstvene, politične, kulturne.
2. nabor specializiranih tem, ki jih predavatelji in predavateljice organizirajo okoli raziskovalnih tem, povezanih s študijskim področjem.

Cilj modula je seznaniti študente in študentke s temeljnimi teoretskimi, znanstvenoteoretskimi ter etičnimi problemi postmoderne misli. Poseben poudarek bo na analizi razmerij med filozofijo in psihoanalizo, njihovih produktivnih konfrontacij, nesporazumov in sposoj.

Osvetljena bodo naslednja vprašanja:

- mesto in vloga etike v globaliziranem svetu;
- usoda freudovskih pojmov v teoretski misli 20. stoletja in na širšem področju kulture;
- ključni sodobni pojmi in pojmovanja delovanja družbene oblasti in sodobne teorije politične emancipacije;
- novi režimi vidnosti, spoznavnosti in reprezentacije, ki jih ustvarjajo nove tehnologije in mediji ter t.i. virtualna okolja;
- ključni momenti v zgodovini filozofije in znanosti, ki so bili konstitutivni za znanstveno in filozofsko revolucijo, katere rezultat je t.i. moderni svet.

Splošno izbirni predmeti modula:

22 - Filozofija in psihoanaliza

(red. prof. dr. Jelica Šumič Riha, red. prof. dr. Rado Riha, 6 ECTS);

23 - Filozofija in znanstvena revolucija

(izr. prof. dr. Matjaž Vesel, 6 ECTS);

24 - Psihoanaliza in družbena vez

(red. prof. dr. Alenka Zupančič Žerdin, izr. prof. dr. Peter Klepec, 6 ECTS);

25 - Sodobne teorije umetnosti in kulture ter estetika novih tehnologij

(red. prof. dr. Marina Gržinić Mauhler, 6 ECTS);

47 - Kritična estetika in umetnost 20. stoletja

(red. prof. dr. Aleš Erjavec, 6 ECTS);

48 - Oblikovanje pojmov

- (doc. dr. Aleš Bunta, doc. dr. Tadej Troha, 6 ECTS);
49 - Sodobna filozofija in moderna literatura
(doc. dr. Rok Benčin, 6 ECTS);
81 - Nemški idealizem in njegovi nasledki
(izr. prof. dr. Frank Ruda, 6 ECTS);
84 – Ideologija in filozofija
(predavatelj: dr. Jan Völker, 6 ECTS).

Opisi splošno izbirnih predmetov filozofskega modula

Filozofija in psihoanaliza

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli -
filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: **22**

Letnik: Brez letnika

Nosilca predmeta: [red. prof. dr. Rado Riha](#),
[red. prof. dr. Jelica Šumič Riha](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošno izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Nastanek psihoanalize je pomenil revolucijo v mišljenju, etiki, odnosu do religije, politike, znanosti. Predmet bo pokazal, da je pomenilo srečanje s Freudovo in nato Lacanovo psihoanalizo za večino sodobnih tokov v filozofiji priložnost za lastno prenovu in kritični premislek lastne zgodovine. V okviru tega predmeta bomo pokazali, da je bilo za filozofijo srečanje s psihoanalizo produktivno tudi zato, ker jo je prisililo, da najde svoje mesto in svoj predmet v razmerju do drugih, njej tujih in zunanjih miselnih praks. V predavanjih bomo analizirali, kako se je sodobna filozofija od frankfurtske šole naprej, zlasti pa sodobne francoske filozofije soočala z nalogo, da na novo premisli problematiko subjekta, mišljenja ali norme človeškega v luči Freudovega odkritja nezavednega. Slušateljice in slušatelji predmeta se bodo seznanili s tem, kako se je filozofija morala soočiti s problemom ponovnega premisleka lastnih temeljnih konceptov: resnice, subjekta, biti, govornice itn., ki si jih je psihoanaliza sposodila od filozofije, a hkrati že temeljito predelala. Predavanja bodo pokazala, kako je psihoanaliza s svojimi koncepti ali predelavami filozofskih konceptov filozofiji omogočila, da na novo premisli pojem univerzalnega v znanosti, etiki in politiki. Slušateljice in slušatelji bodo lahko na podlagi teh predavanj sami analizirali probleme, ki jih porajajo sodobna depolitizacija in spremljajoča jo krepitev politične moči religioznih gibanj. Slušateljice in slušatelji bodo lahko v sodobnih pojavih kulturnega in komunitarnega izključevanja videli pričevanje o izgubi pomena skupnega ter na podlagi psihoanalitičnega pojma identifikacije analizirali različne identitetne politike izključevanja, odklonilnega odnosa do tujca in drugačnega. Spremljanje predavanj v okviru tega predmeta bo omogočilo tudi razumevanje vedno bolj prisotnega sklicevanja na etiko kot poslednjega razsodnika, naj gre za medčloveške konflikte, varovanje okolja, človekovih pravic ali pa za razsojanje o napredku znanosti.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Ontologija in psihoanaliza:

- bit, relnost, realno;
 - bit, manko, simbolno;
 - realno, dozdevek;
 - bit in želja.
2. Subjektivacija v psihoanalizi in filozofiji:
 - subjekt in Drugi;
 - subjekt in dogodek;
 - subjekt in resnica;
 - želja in volja;
 - subjekt in spolna razlika.
 3. Filozofija, psihoanaliza, znanost:
 - vednost in resnica;
 - vprašanje demonstracije v filozofiji, znanosti, psihoanalizi;
 - različne teorizacije univerzalnega;
 - matematika v filozofiji in psihzoanalizi.
 4. Etika in zakon:
 - Kantov moralni zakon in etika želje;
 - zakon in transgresija;
 - psihoanalitična subverzija filozofske etike;
 - etika in neskončno;
 - etika med željo in gonom.
 5. Mutacije sodobne etike:
 - vrnitev h Kantu;
 - etika univerzalnega, etika partikularnega;
 - mesto telesa v etiki;
 - končnost, neskončno.

Temeljna literatura in viri

- Agamben, G. 2005. Kar ostaja od Auschwitza. Ljubljana: Založba ZRC.
- Badiou, A. 2004. Manifest za filozofijo. Ljubljana: Založba ZRC.
- Badiou, A. 2006. Pogoji. Ljubljana: Založba ZRC.
- Deleuze, G. 1998. Logika smisla. Ljubljana: Krtina.
- Deleuze, G. 1968. Différence et Répétition. Pariz: PUF.
- Deleuze, G. in F. Guattari. 1999. Kaj je filozofija. Ljubljana: Študentska založba.
- Foucault, M. 1998. Zgodovina seksualnosti. Ljubljana: Založba ŠKUC.
- Foucault, M. 2001. Arheologija vednosti. Ljubljana: SH.
- Freud, S. 2001. Nelagodje v kulturi. Ljubljana: Gyrus.
- Heidegger, M. Bit in čas. SM.
- Kant, I. 2006. Utemeljitev metafizike nravi. Ljubljana: Založba ZRC.
- Lacan, J. 1980. Seminar XI, Štirje temeljni koncepti psihoanalize. CZ.
- Lacan, J. 1988. Seminar VII, Etika psihoanalize. CZ.
- Lyotard, J.-F. 2002. Navzkrižje. Ljubljana: Založba ZRC.
- Lyotard, J.-F. 1974. Economie libidinale. Pariz: Minuit.
- Milner, J.-C. 2005. Jasno delo. Ljubljana: Založba ZRC.
- Milner, J.-C. 2003. Strukturalizem. Ljubljana: Krt.
- Ranciere, J. 2005. Nerazumevanje. Ljubljana: Založba ZRC.

Načini ocenjevanja

- Aktivna prisotnost na predavanjih in seminarjih.
- Krajši pisni prikaz izbrane problematike iz snovi predmeta kot pogoj za pripravo seminarske naloge.
- Seminarska naloga (15 – 20 strani), ki obravnava tematiko iz celotne snovi predmeta.

- Ocenjevanje kompetenc:
 - s krajšim prikazom izbrane problematike naj bi študentka oz. študent pokazal temeljno poznavanje relevantne literature, obvladovanje pisne besede in sposobnost analitičnega mišljenja in argumentiranja,
 - s pisnim izpitom v bloki seminarske naloge se ocenjuje študentkino oz. študentovo obvladanje med predavanji obdelane tematike, zmožnost rokovanja z znanstvenim aparatom, uporaba, analiza in nadgraditev uporabljene strokovne literature, argumentirani prikaz teme, zmožnost analitičnega mišljenja, inovativnost.

Filozofija in znanstvena revolucija

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: 23

Letnik: Brez letnika

Nosilec predmeta: [izr. prof. dr. Matjaž Vesel](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošno izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

V 17. stoletju je človeško mišljenje doživelo temeljito preobrazbo, ki je korenito spremenila tako posamezne znanosti kot tudi celoten pogled na človeka in vesolje. V tem obdobju evropske zgodovine so bili vzpostavljeni predvsem konceptualni, pa tudi metodološki in institucionalni temelji moderne znanosti. Predmet bo ponudil refleksijo nekaterih izbranih tem iz zgodovine znanstvene revolucije in metodoloških vprašanj obravnavanja zgodovine znanosti. Znanstvena misel bo predstavljena v njenem intelektualnem in duhovnem okolju. Skozi predavanja bo analiziran koncept "znanstvene revolucije" in predstavljena razprava o kontinuiteti ali diskontinuiteti zgodnje moderne znanosti s srednjeveško znanostjo. Slušateljice in slušatelji predmeta bodo seznanjeni s problematičnostjo naziva "znanost" za različne srednjeveške in zgodnje moderne miselne prakse oziroma filozofije in s hierarhično urejenostjo različnih ved. Predmet bo študentke in študente seznanil z nekaterimi ključnimi konceptualnimi spremembami v posameznih vedah in osvetlil, kako so spremembe v posameznih vedah vplivale na dogajanje v drugih. Skozi analizo ključnih besedil bodo študentke in študentje seznanjeni z dejstvom, da je razvoj znanstvene misli zelo ozko povezan z razvojem transznanstvenih idej: filozofskih, metafizičnih in teoloških. Poleg tega bodo seznanjeni s tem, kako je znanstvena misel v tem obdobju razumela samo sebe in svojo zgodovino ter kako so jo razumele druge miselne prakse. Posebej bo izpostavljen pomen preučevanja "zmot" in "napak", s katerim je mogoča zaznati epistemološke ovire, ki jih je znanstvena misel v znanstveni revoluciji morala premagati in preseči.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Filozofske, epistemološke in institucionalne predpostavke znanstvene revolucije:
 - razprave o kontinuiteti ali diskontinuiteti srednjeveške in zgodnje moderne znanosti;
 - univerze in univerzum;
 - znanstvena renesansa;
 - izkustvo in preizkus;
 - matematika in filozofija narave.

2. Filozofska, teološka ter znanstvena dediščina antike in srednjega veka:
 - Grki in kozmos;
 - Aristotel in aristotelizem;
 - matematične znanosti v antiki;
 - odkritje in asimilacija grške in islamske znanosti na latinskem zahodu;
 - srednjeveški kozmos;
 - srednjeveška fizika sublunarnega sveta.
3. Kopernik, kopernikanizem in antikopernikanizem:
 - astronomski »instrumentalizem« in »realizem«;
 - gibanje zemlje;
 - ureditev sveta;
 - teologija in astronomija.
4. »Galilejska znanost«:
 - astronomska odkritja;
 - natura in scriptura;
 - nova fizika;
 - sistemi sveta.
5. Kartezijanci in newtonovci:
 - svet;
 - metoda;
 - filozofija;
 - matematična načela naravne filozofije.

Temeljna literatura in viri

Primarna literatura:

- Akvinski, T. 1998. O počelih narave za brata Silvestra, *Filozofski vestnik* 19(3).
- Aristotel, 2004. *Fizika*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Aristotel, 2004. *O nebu*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Aristotel. 2012. *Druga analitika*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Bellarmino, R. 2008. Pismo Antoniu Foscariniju. *Filozofski vestnik* 29(1).
- Buffon, Maupertuis, Diderot. 2013. *Razsvetljenske interpretacije narave*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Clavius, Ch. 2008. Komentar Sacroboscove Sfere. *Filozofski vestnik* 29(1).
- Descartes, R. 2007. *Razprava o metodi*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Einstein, Balibar. 2014. *Teorija relativnosti*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Galilei, G. 2007. *Zvezdni glasnik*. V: M. Vesel, *Nebeške novice Galilea Galileija*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Galilei, G. 2008. *Razmišljanja o kopernikanskem mnenju*. *Filozofski vestnik* 29(1).
- Galilei, G. 2009. *Dialog o dveh velikih sistemih sveta*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Gemin. 2008. *Povzetek Pozejdonijeve Razprave o nebesnih telesih*. *Filozofski vestnik* 29(1).
- Kepler, J. 2007. *Razgovor z Zvezdnim glasnikom*. V: M. Vesel, *Nebeške novice Galilea Galileija*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Grosseteste, R. 2013. *O svetlobi ali o začetku oblik*. *Filozofski vestnik* 34(1).
- Kepler, J. 2008. *Skrivnost sveta*, *Filozofski vestnik* 29(1).
- Kepler, J. 2008. *Zagovor Tycha proti Ursu*, *Filozofski vestnik* 29(1).
- Kopernik, N. 2003. *O revolucijah nebesnih sfer*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Oresme. 2004. *Knjiga o nebu in svetu II*, 25. *Filozofski vestnik* 25(3).
- Plinij Starejši. 2012. *Naravoslovje 1: Kozmologija in geografija*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Ptolemaj, K. 2009. *Almagest, 1. knjiga*. *Filozofski vestnik* 29(1).

Sekundarna literatura:

- Blumenberg, H. 2001. *Geneza kopernikanskega sveta*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- Canguilhem, G. 2005. Vloga epistemologije v sodobnem znanstvenem zgodovinospisju, Filozofski vestnik 26(1): 107-121.
- Clavelin, M. 1996. La philosophie naturelle de Galilée. Pariz: Albin Michel.
- Cohen, H. F. 1994. The Scientific Revolution: A Historiographical Inquiry. Chicago: University of Chicago Press.
- Dear, P. 2001. Revolutionizing the Sciences. European Knowledge and its Ambitions, 1500-1700. New York: Palgrave.
- Feyerabend, P. 1999. Proti metodi. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Garin, E. 1993. Spisi o humanizmu in renesansi. Ljubljana: ŠKUC in Filozofska fakulteta.
- Grant, E. 1996. The Foundations of Modern Science in The Middle Ages. Their Religious, Institutional and Intellectual Context, Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Jardine, N. C. 1984. The Birth of History and Philosophy of Science. Kepler's 'A Defence of Tycho against Ursus', with Essays on Its Provenance and Significance. Cambridge: Cambridge University Press.
- Koyré, A. 1988. Od sklenjenega sveta do neskončnega univerzuma. Ljubljana: ŠKUC/FF.
- Koyré, A. 2006. Znanstvena revolucija. Ljubljana: Založba ZRC.
- Libéra, A. de. 2007. Srednjeveška filozofija. Maribor: Aristej.
- Lloyd, G. E. R. 2007. Grška znanost po Aristotelovem času. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Rossi, P. 2004. Rojstvo moderne znanosti v Evropi. Ljubljana: cf*.
- Vesel, M. 2014. Copernicus: Platonist Astronomer-Philosopher. Frankfurt na Majni: Peter Lang Editions.

Načini ocenjevanja

Pogoj za pristop k izpitu je aktivna prisotnost na seminarjih in predavanjih ter kratka seminarska naloga (8-12 strani), ki vsebuje podprto in argumentirano analizo, naslanjajoč se na ustrezno literaturo, kakega fenomena povezanega z obravnavano problematiko. Študentke in študentje opravljajo ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Ocenjevanje kompetenc:

- S seminarsko nalogo študentke in študentje pokažejo sposobnost analitičnega razumevanja posameznih momentov obravnavane problematike, kompetence pri izboru literature, sposobnost analitičnega in kritičnega razmišljanja, spretnost argumentiranja in razumevanja temeljnih besedil ter nivo uporabe pisne besede.
- Ustni izpit je namenjen ocenjevanju pridobljenega znanja, ki ga je študentka ali študent pridobil na predavanjih, pri branju in analiziranju obvezne in dodatne literature ter sposobnosti razumevanja in podajanja obravnavane snovi.

Psihoanaliza in družbena vez

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: 24

Letnik: Brez letnika

Nosilca predmeta: [izr. prof. dr. Peter Klepec](#), [red. prof. dr. Alenka Zupančič Žerdin](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošno izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Psihoanaliza je že kmalu po svojem nastanku prerasla okvirje zgolj klinične prakse ter razvila kompleksen konceptualno-teoretski aparat, s katerim je pomembno prispevala k analizi različnih družbenih fenomenov in praks. Pri tem se je v marsikateri točki navezala na filozofijo, pa tudi na nekatere druge, mlajše vede (zlasti lingvistiko), in zasedla prominentno mesto med miselnimi tokovi 20. stoletja. Poleg samega Freuda ima največ zaslug za njen razvoj v tej smeri Jacques Lacan. Predmet bo študente seznanil z nekaterimi ključnimi koncepti psihoanalize, in sicer izhajajoč iz dveh temeljnih perspektiv. Prva zadeva raziskovanje notranjega razmerja nekaterih psihoanalitičnih pojmov in tem do polja filozofije (tako klasične kot sodobne), druga pa zadeva navezavo psihoanalize na njen širši družbeni kontekst. Tu bo v ospredju predstavitev tega, kaj je in kaj (še) lahko psihoanaliza prispeva k analizi različnih diskurzivnih praks, ki tvorijo družbeno vez in dajejo ton njenemu idejno-ideološkemu ozadju. Skozi predavanja bo predstavljena Lacanova teorija štirih diskurzov oziroma družbenih vezi, podan pa bo tudi pregled nekaterih drugih sodobnih teorij družbene vezi v njenih specifičnih aspektih (Althusser, Adorno, Badiou, Foucault, Deleuze). Slušateljice in slušatelji predmeta bodo poleg temeljnih konceptov psihoanalize in njene navezave na nekatere druge miselne tokove spoznali načine, kako s tem konceptualnim aparatom misliti različne aspekte družbenega; pridobili bodo tudi zmožnost razumevanja in analiziranja različnih diskurzivnih praks (umetnost, religija, ipd.) v razmerju do družbene vezi, v kateri nastopajo.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Temeljni koncepti psihoanalize:
 - nezavedno;
 - gon;
 - ponavljanje;
 - transfer.
2. Točke križanja individualnega in družbenega:
 - želja in njeno razmerje do Drugega;
 - fantazma in ustroj realnosti;
 - sublimacija in vprašanje vrednot;
 - subjektivna in kolektivna ekonomija uživanja;
 - nelagodje v kulturi.
3. Teorija štirih tipov družbene vezi:
 - dejavnik, resnica, Drugi, produkcija;
 - subjekt, presežni užitek, vednost, označevalec;
 - permutacije družbene vezi.
4. Psihoanaliza in sodobni filozofski pristopi k družbeni vezi:
 - psihoanaliza in marksistična tradicija (Marx, Adorno, Althusser);
 - Badioujeva teorija štirih subjektivnih figur;
 - Foucault in teorija dispozitiva;
 - Deleuze in nietzschejanska perspektiva.

Temeljna literatura in viri

Seznam predstavlja zgolj osnovno obvezno literaturo, poleg katere bodo študentke in študenti prejeli še dodaten seznam tekstov, ki bodo prišli v poštev za posamezna predavanja in seminarsko delo.

- Adorno, T. W., 1981. Freudovska teorija in struktura fašistične propagande. V: Psihoanaliza in kultura, Ljubljana: DZS.
- Althusser. 2000. Ideologija in ideološki aparati države. V: Izbrani spisi, Ljubljana: cf.
- Butler Judith, Laclau Ernesto, Žižek, Slavoj. 2000. Contingency, Hegemony, Universality, London &

New York: Verso.

- Clemens Justin, Russell Grigg ur. 2006. Jacques Lacan and the Other Side of Psychoanalysis (Sic 6), Durham & London: Duke University Press.
- Deleuze, Gilles. 2000. Predstavitev Sacherja Masocha. V: Mazohizem in zakon, Ljubljana: Analecta: 11-100.
- Badiou, Alain. 2005. 20. stoletje, Ljubljana: Analecta.
- Foucault, Michel. 1991. Vednost – oblast – subjekt, Ljubljana: Krt.
- Freud, Sigmund. 1987. Metapsihološki spisi, Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Freud, Sigmund. 1981. Množična psihologija in analiza jaza. V: Psihoanaliza in kultura, Ljubljana: DZS.
- Lacan, Jacques. 1996. Štirje temeljni koncepti psihoanalize, Ljubljana: Analecta.
- Lacan, Jacques. 2003. Narobna stran psihoanalize, Razpol 13 (Problemi 6-8).
- Mannoni, Octave. 1993. »Saj vem, pa vendar...«. V: Filozofija skozi psihoanalizo VII., Ljubljana: Analecta.
- Miller, Gérard. 1981. Jedro strukture dominacije. V: Psihoanaliza in kultura, Ljubljana: DZS.
- Nietzsche, Friedrich. 1988. H genealogiji morale, Ljubljana: Slovenska matica.
- Žižek, Slavoj. 1999. The Ticklish Subject. The Absent Centre of Political Ontology, London & New York.

Načini ocenjevanja

Pogoj za pristop k izpitu je aktivna prisotnost na seminarjih in predavanjih in kratka seminarska naloga (8-12 strani), ki vsebuje podprto in argumentirano analizo, naslanjajoč se na ustrezno literaturo, kakega fenomena povezanega z obravnavano problematiko. Študentke in študentje opravljajo ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Ocenjevanje kompetenc:

- S seminarsko nalogo študentke in študentje pokažejo sposobnost analitičnega razumevanja posameznih družbenih fenomenov, kompetence pri izboru literature, sposobnost analitičnega in kritičnega razmišljanja, spretnost argumentiranja in razumevanja temeljnih psihoanalitskih in filozofskih konceptov, nivo uporabe pisne besede.
- Ustni izpit je namenjen ocenjevanju pridobljenega znanja, ki ga je študentka ali študent pridobil na predavanjih, pri branju in analiziranju obvezne in dodatne literature ter sposobnosti razumevanja in podajanja obravnavane snovi.

Sodobne teorije umetnosti in kulture ter estetika novih tehnologij

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: 25

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [red prof. dr. Marina Gržinić Mauhler](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošno izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Gre za raziskovalni pristop k zadevam estetike, filozofije, politike in kulture v povezavi s teorijami o virtualnem, z novimi tehnologijami in medijskimi realnostmi.

V predavanjih se bomo tudi ukvarjali s teoretičnim in filozofsko-političnim premišljevanjem o novomedijskih in sodobnoumetniških pogojih konstitucije postmoderne subjekta ter o implikacijah, ki jih ima takšna konstitucija za umetnost, kulturo, teorijo, politiko in praktično, aktivistično ravnanje.

Pri orisani problematiki gre za meje in tudi za to, da se vprašamo, ali lahko zares nedolžno bivamo znotraj različnih režimov umetnosti, tehnologije in podatkovnih zbirk – in kako naj si potemtakem utremo pot do morebitne relevantne reartikulacije filozofije in teorije. Pri tem gre za združevanje filozofije in estetske teorije ter fikcije, zgodovine in raziskovanje političnega, ki danes z zavzetostjo za resno preučevanje demokracije in (nacionalnih) politik vstopa na področje sodobne umetnosti, znanosti in tehnologije. Rezultat je vzpostavitev skrajno protislovne matrice reprezentacijskih politik, branj in pisanj, ki jih je mogoče pojmovati kot umetnost, kot znanost, kot zgodovino, kot filozofijo, kot poučenost in nepoučenost. V predavanjih se bomo lotili tudi vprašanj, ki se nanašajo na sumljive, implicirane in zaskrbljene zgodbe, interpretacije, artikulacije, konstrukcije, fantazme ter implikacije diskurzov, instrumentov in sredstev tistega, kar se danes kaže kot konstitutivna prvina (globalnega) sistema umetnosti, kulture, teorije in filozofije.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Evropa, kibersvet in drugi:
 - matrice estetskega in političnega (Jacques Rancière);
 - sprektalizacija Evrope (Jacques Derrida);
 - seksualna razlika (Lacan, Joan Copjec).
2. Estetika kibersveta in učinki derealizacije:
 - globalno – multikulturno – duhovno (Alain Badiou);
 - produkcija življenja (Giorgio Agamben);
 - umetno življenje (Peter Weibel);
 - terminalno pozicioniranje (Paul Virilio).
3. Agamben in antropološki stroj:
 - otopelost in dolgčas (Agamben, Heidegger, Žižek);
 - zunaj biti (Sartre, Deleuze, Badiou).

Temeljna literatura in viri

- Agamben, Giorgio. 2004. *The Open: Man and Animal*, Stanford: University Press.
- Biotehnologija, filozofija in spol: zbornik, Ljubljana: Maska, 2002.
- Baudrillard, Jean. 1999. *Simulaker in simulacija*, Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
- Debord, Guy. 1999. *Družba spektakla*, Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
- Gržinič, Marina. 2005. O repolitizaciji umetnosti skozi kontaminacijo, *Filozofski vestnik*, XXVI/3. Ljubljana.
- Haraway, Donna J. 1999. *Opice, kiborgi in ženske*, Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
- Rancière, Jacques. 2005. *Nevedni učitelj: Pet lekcij o intelektualni emancipaciji*, Ljubljana: Zavod EN-KNAP.
- Stelarc: zbornik, Ljubljana: Maska, MKC: Maribor, 2002.
- Šumič-Riha, Jelica. 2005. *Transmisija in arheologija neuspehov, spremna študija k Jean Claude Milner, Jasno delo: Lacan, znanost, filozofija*, Ljubljana: Založba ZRC.
- Virilio, Paul. 1996. *Hitrost osvoboditve*, Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
- Virno, Paolo. 2003. *Slovnica množstva: k analizi oblik sodobnega življenja*, Ljubljana: Krtina.
- Žižek, Slavoj. 2006. *The Parallax View*, Boston: MIT Press.

Načini ocenjevanja

Pogoj za pristop izpitu je seminarska naloga. Prisotnost na predavanjih je obvezna. V oceno se upošteva aktivnost na predavanjih ter priprava javne analize izbranega tematskega sklopa iz obvezne študijske literature.

Ocenjevanje:

- Seminarska naloga je osnova ocene.
- Ustni izpit poteka na osnovi seminarske, ki je na izpitu osnova za vprašanja in uvid v kandidatino oz. kandidatovo znanje predmeta.

Kritična estetika in umetnost 20. stoletja

Predmet: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: **47**

Letnik: brez letnika

Nosilec predmeta: [red. prof. dr. Aleš Erjavec](#)

ECTC: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošni izbirni

Jezik: slovenščina, angleščina

Metode poučevanje: predavanja, seminarji

Cilji in kompetence

Predmet sledi dvema potema: (1) predstavi in obravnava nekatere ključne razvojne točke estetike od njenega začetka v 18. stoletju do danes. Estetika je tu pretežno razumljena kot kritično filozofska dejavnost, ki je povezana s tradicijo filozofske kritike na eni strani in kritično teorijo na drugi. Zajema tudi estetsko teorijo in filozofijo umetnosti. (2) Predmet hkrati predstavi in obravnava vzporedna dogajanja v umetnosti 19. in 20. stoletja, še posebej tista, ki so pomembna za stališča, poglede in argumente v estetiki (v širokem pomenu besede, kot je razložen zgoraj).

Nastanek obče kategorije "umetnost" v ednini v času francoske revolucije pomeni globoko prekinitev med dotedanjo umetnostjo (slikarstvom, kiparstvom, glasbo, pesništvom, arhitekturo) in ti. "moderno" in modernistično umetnostjo. (Jacques Rancière je pred kratkim vpeljal pojem "estetskega režima umetnosti" kot njihov nadomestek.) Pomemben segment modernizma je avantgardna umetnost, ki je vzniknila na prelomu stoletja (tj. v ekspresionizmu, kubizmu, futurizmu itd.) in ki se bo – bomo trdili – nadaljevala ne le v neoavantgardah, pač pa tudi v umetnosti sedanjega tisočletja. Osrednja tema predavanj bosta tako obe strani teh dveh med seboj povezanih poti ti. "instavracije" (kot sta ta izraz uporabila Etienne Souriau in Louis Althusser).

Predmet se bo najprej osredotočil na zgodovinsko platformo s katere je bil lansirana moderna zahodna umetnost, namreč klasicizem in romantika, nato pa se bo obrnil k realizmu, impresionizmu in simbolizmu – da bi dosegel forme, dela, umetnike, gibanja in ideje dvajsetega stoletja. Tu bodo posebne pozornosti deležna tista avantgardna gibanja, ki so videla kot svojo nalogo preseganje meje med umetnostjo in "življenjem" in ki so jih označevali kot "radikalna", "politizirana", "zgodovinska" itd. Istočasno bo pozornost usmerjena na "moderno umetnost", postmodernost in sodobno umetnost. Pozornosti bodo deležna tudi dogajanja izven tradicionalnih hegemonističnih umetnostnih središč kot sta Evropa in Združene države – namreč na Kitajskem, Mehiki, itd. Interpretirana bodo kot instance modernizmov, postmodernizmov in sodobne umetnosti. Na koncu bo obravnavan vpliv estetike in povezane teorije na umetnost dvajsetega stoletja.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

- Estetika: kratek pregled
- Temeljni izrazi
- Immanuel Kant

- Friedrich Schiller (z Jacquesom Rancièrom)
- Estetika kot filozofija umetnosti (Hegel)
- Martin Heidegger (in van Gogh)
- Maurice Merleau-Ponty (in Paul Cézanne)
- Frankfurtska šola
- Theodor W. Adorno: avtonomija umetnosti
- Walter Benjamin: aura in spremenjeni čutna percepcija
- Modernost, modernizem/modernizmi, moderna umetnost
- Teorija o koncu umetnosti (Arthur Danto)
- Peter Bürger, Benjamin Buchloh in neoavantgarde
- Situacionizem
- Postmodernizem: od Charlesa Jencksa do Fredrica Jamesona
- NSK
- Nicolas Bourriaud and relacijska estetika
- Sodobna umetnost: Arthur Danto – Hans Belting – Terry Smith
- Jacques Rancière, umetnost in estetika
- Estetika vsakdanjega življenja
- Geografija umetnosti: Thomas DaCosta Kaufmann

Temeljna literature in viri

- Adorno, Theodor W. 1963. Culture industry reconsidered. V B. O'Connor, The Adorno Reader. Oxford: Blackwell, str. 231-238.
- Benjamin, Walter. 1998. Umetnina v času, ko jo je mogoče tehnično reproducirati. Izbrani spisi. Ljubljana: Studia humanitatis, str. 145-176.
- Benjamin, Walter. 1978. Surrealism. V P. Demetz (ur.), Reflections. New York: Schocken Books str. 177-192.
- Buchloh, Benjamin. November 1984. Theorizing the Avant-Garde. Art in America, str. 19-21.
- Bürger, Peter. 1984. Theory of the Avant-Garde. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Greenberg, Clement. 1939. Avant-garde and kitsch. Art and Culture. Critical Essays. Boston: Beacon Press, 1961.
- Groys, Boris 1992. The Total Art of Stalinism. Princeton: Princeton University Press.
- Erjavec, Aleš (ur.), 2003. Postmodernism and the Postsocialist Condition. Berkeley: University of California Press.
- Erjavec, Aleš. 2014. Predgovor v Teri Smit, Savremena umetnost I savremenost. Beograd: Orion Art, str. 5-14.
- Erjavec, Aleš & Miller, Tyrus (ur.). 2014. Modernism Revisited. Filozofski vestnik, zv. XXXVI, št. 2.
- Erjavec, Aleš (ur.) 2015. Aesthetic Revolutions and Twentieth-Century Avant-Garde Movements. Durham: Duke University Press.
- Hegel, Georg W. F. 2003. Predavanja o estetiki. Uvod. Ljubljana: Analecta.
- Heidegger, Martin 1976. Izvir umetniškega dela. Izbrane razprave. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 241-318.
- Horkheimer, Max in Adorno, Theodor W. 2006. Dialektika razsvetljenstva, Ljubljana: Studia humanitatis, str. 17-55, 133-179.
- Jencks, Charles. 1977. The Language of postmodern architecture. London: Academy Editions.
- Merleau-Ponty, Maurice, 2004. Oko in duh. Likovne besede. Priloga Horizonti. Št. 1,2, str. 35-46.
- Rancière, Jacques. 2004. The Politics of Aesthetics. London: Continuum. 2004. str. 7-65.
- Schiller, Friedrich. 1967. O estetski vzgoji človeka. Ljubljana: Študentska založba, 2003.
- Shiner, Larry. 2001. The invention of art. A cultural history. Chicago: University of Chicago Press.
- Smith, Terry. 2009. What is contemporary art? Chicago: University of Chicago Press.

Načini ocenjevanja in obveznosti študentk in študentov

- Aktivna prisotnost na predavanjih in seminarjih.
- 10.000 znakov (s presledki) dolg prikaz izbrane problematike iz snovi predmeta kot pogoj za pripravo seminarske naloge.
- Seminarska naloga (30.000 do 45.000 znakov), ki obravnava tematiko iz celotne snovi predmeta.
- Ocenjevanje kompetenc:
 - s krajšim prikazom izbrane problematike (6.000 znakov s presledki) naj bi študentka oz. študent pokazal temeljno poznavanje relevantne literature, obvladovanje pisne besede in sposobnost analitičnega mišljenja in argumentiranja,
 - s pisnim izpitom v bloki seminarske naloge se ocenjuje študentkino oz. študentovo obvladanje med predavanji obdelane tematike, zmožnost rokovanja z znanstvenim aparatom, uporaba, analiza in nadgraditev uporabljene strokovne literature, argumentirani prikaz teme, zmožnost analitičnega mišljenja, inovativnost.

Oblikovanje pojmov

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: **48**

Letnik: brez letnika

Nosilca predmeta: [doc. dr. Aleš Bunta](#),

[doc. dr. Tadej Troha](#)

ECTC: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošni izbirni

Jezik: slovenščina, angleščina

Metode poučevanje: predavanja, seminarji

Cilji in kompetence

Namen predmeta je celovita razlaga enega od temeljnih gradnikov mišljenja, tesno povezanega s filozofijo – pojma oziroma koncepta. Zanimale nas bodo tako splošne zakonitosti in značilnosti pojmovnega mišljenja kot tudi geneza širšega izbora filozofskih in psihoanalitskih pojmov (denimo pojma »paradoksa«, »dogodka«, »absoluta«, »ničča«, »subjekta«, »objekta« ali »analize« kot take). Pri tem bomo izhajali iz stališča, da najučinkovitejši način razlage pojmov kot sicer strogih, a esencialno dinamičnih, »živih« miselnih struktur, sposobnih nenehne modifikacije, predstavlja njihova konkretizacija, razlaga pojma v momentu njegovega nanosa na konkretno vsebino. To pomeni, da bomo pomen in formalno strukturo pojmov razlagali v kontekstu njihovega historičnega nastanka, sledili pogosto nepričakovanim smerem njihovih historičnih topoloških premestitev, predvsem pa je za pristop značilno, da bomo pojme obravnavali tudi prek načinov, kako je – tukaj in zdaj – skozi je možno tematizirati probleme sodobne družbe, sodobne znanosti, sodobne umetnosti, jih v določenih primerih celo pretvoriti v sredstva umetniške, znanstvene in v prvi vrsti filozofske invencije.

Opisani pristop, ki združuje elemente zgodovine filozofije in psihoanalize s tendenco po aktualizaciji obravnavanih pojmov, je zasnovan tako, da odgovarja na izzive sodobnega podiplomskega študija, katerega namen ni več zvedljiv na golo akumulacijo vednosti, ampak v prvi vrsti zahteva razvijanje sposobnosti avtonomnega problemskega mišljenja. Predavanja, ki bodo v ciklikih podajala fokusirano obravnavo posameznih filozofskih in psihoanalitskih pojmov, bodo študentkam in študentom namreč odstrla različne ravni kompleksnosti in univerzalnega dometa pojmovnega mišljenja, tako predavanja kot izpitne obveznosti pa bodo zastavljeni tako, da bo v prvi plan izstopila sposobnost prenosa pridobljenih znanj v polja tematik, s katerimi se posamezni slušatelji tudi sicer ukvarjajo. Ena od posledic tovrstnega pristopa je evidentno, da mora seznam obravnavanih vsebin ostati vsaj delno odprt.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Pojem v filozofiji

- primerjalna obravnava različnih pojmovanj temeljnih filozofskih kategorij
- forma in vsebina pojma: problem mišljenja in njegove zunanosti
- vzpon kategorije pojma v nemški klasični filozofiji
- razlaga geneze in strukture izbranih pojmov v sodobni filozofiji
- »senčna stran« misli: zmota, iluzija, transcendentni videz, »norost«, neumnost

2. Pojem v psihoanalizi

- genalogija in historiat temeljnih psihoanalitičnih pojmov
- razmerje med psihoanalitično tehniko in metapsihologijo
- vprašanje prenosa psihoanalitičnih pojmov v polje analize družbenih fenomenov

3. Filozofija zunaj filozofije

- vprašanje esencialno filozofskih spoznanj, ki so bila razvita v polju umetnosti: estetika, inestetika (Badiou) in onkraj
- filozofski koncepti »na delu« v umetnosti
- filozofija v kritičnem dialogu s sodobnimi znanostmi (nevroznanost, fizika, pravo)

Temeljna literature in viri

- Aristotel 2004. Fizika. Ljubljana: Slovenska matica.
- Badiou A. 1988. L'être et l'événement. Pariz: Seuil.
- 2007. Pogoji. Ljubljana: Založba ZRC.
- Deleuze, G. 2011. Razlika in ponavljanje. Ljubljana: Založba ZRC.
- Descartes, R. 2004. Meditacije. Ljubljana: Slovenska matica.
- Erazem Rotterdamski 2012. Hvalnica Norosti. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Freud, S. 2012. Metapsihološki spisi. Ljubljana: Studia humanitatis.
- 2005. Spisi o psihoanalitični tehniki. Ljubljana: Analecta.
- 2005. Pet analiz. Ljubljana: Analecta in Studia humanitatis.
- Hegel, G.W.F. 2001. Znanost logike. Ljubljana: Analecta.
- Heidegger, M. 1997. Bit in čas. Ljubljana: Slovenska matica.
- Kant, I. 2010. Predkritični spisi. Ljubljana: Založba ZRC.
- Lacan, J. 1994. Štirje temeljni koncepti psihoanalize. Ljubljana: Analecta.
- Nietzsche, F. 1988. Onstran dobrega in zla. Ljubljana: Slovenska matica.
- Platon 2009. Zbrana dela. Celje: Mohorjeva družba.
- Zupančič Žerdin, A. 2011. Seksualno in ontologija. Ljubljana: Analecta.
- Žižek, S. 1999. The Ticklish Subject. London - New York: Verso.

Načini ocenjevanja in obveznosti študentk in študentov

Pogoj za pristop k izpitu je aktivna prisotnost na seminarjih in predavanjih in kratka seminarska naloga (8-12 strani), ki vsebuje podprto in argumentirano analizo, naslanjajoč se na ustrezno literaturo, kakega fenomena povezanega z obravnavano problematiko. Študentje in študentke opravljajo ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Ocenjevanje kompetenc:

- S seminarsko nalogo študentke in študentje pokažejo sposobnost analitičnega razumevanja posameznih družbenih fenomenov, kompetence pri izboru literature, sposobnost analitičnega in kritičnega razmišljanja, spretnost argumentiranja in razumevanja temeljnih filozofskih konceptov, nivo uporabe pisne besede.

- Ustni izpit je namenjen ocenjevanju pridobljenega znanja, ki ga je študentka ali študent pridobil na predavanjih, pri branju in analiziranju obvezne in dodatne literature ter sposobnosti razumevanja in podajanja obravnavane snovi.

Sodobna filozofija in moderna literatura

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: **49**

Letnik: brez letnika

Nosilec predmeta: [doc. dr. Rok Benčin](#)

ECTC: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošni izbirni

Jezik: slovenščina, angleščina

Metode poučevanje: predavanja, seminarji

Cilji in kompetence

Predavanja in seminarji v okviru predmeta bodo raziskovali zastavke filozofskega branja literature. V 20. stoletju, ko poskuša filozofija opustiti metafizične sisteme in se navezati na druge mišljenjske prakse (znanost, politika, umetnost), najdemo nepregledno množico filozofskih razprav, v jedru katerih nastopajo literarna dela. Ukvarjali se bomo z načini, na katere literarni tekst vstopa v filozofski diskurz in s tem konstituira filozofske koncepte. Implikacije srečanj med filozofsko in literarno mislijo bomo raziskovali predvsem po dveh poteh. Po eni strani bomo preučevali, kakšna vprašanja in uvide omogoča filozofiji formulirati literatura in zakaj mišljenje sodobnosti (tudi v političnem smislu) v filozofiji pogosto poteka prav preko premisleka literature. Filozofska branja literature v tem oziru nikakor niso postranska aplikacija temeljnih filozofskih pojmov, temveč literatura filozofiji omogoča oblikovati koncepte, ki imajo ključno vlogo tudi v njenih ontoloških, fenomenoloških, pa tudi zgodovinskih in političnih refleksijah. Po drugi strani bomo ugotavljali, kaj lahko filozofija s svojimi specifičnimi hermenevtičnimi zastavki in interpretacijskimi metodami prispeva k mišljenju literature v primerjavi in interakciji z drugimi teoretskimi praksami, ki se ukvarjajo z literaturo (literarna teorija, komparativistika, lingvistika, sociologija, psihoanaliza), zanimalo pa nas bo tudi, kako se filozofsko razumevanje literature povezuje z refleksijo drugih umetnosti (npr. slikarstva, glasbe, fotografije). Slušateljice in slušatelji bodo ob moderni literaturi spoznavali temeljne filozofske zastavitve danes ter njihov zgodovinski razvoj. Zasnova predmeta je prijazna tudi do seminarskega načina dela, saj omogoča skupno vzporedno branje in analiziranje literarnih in filozofskih tekstov. Študentke in študenti bodo spoznavali načine mišljenja sodobnega sveta skozi literaturo in razumevanja literature skozi filozofska vprašanja in probleme. Osvojili bodo tudi različne metode interpretiranja tekstov.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Zgodovinski vidik: vloga umetnosti in literature v zgodovini filozofije od Platona do Nietzscheja.
2. Literarni problemi in sodobna filozofska misel: vprašanje »velikih pripovedi«, svet in fikcija, reprezentacija in emancipacija itn.
3. Filozofija literature: Sartre in vprašanje angažmaja, Blanchot in problem smrti, Deleuze in koncept življenja, Rancière in protislovja literarne metafizike itn.
4. Študije primerov:
 - po filozofih: Heidegger o Hölderlinu, Benjamin o Flaubertu, Deleuze o Proustu, Badiou o Mallarméju itn.

- primerjalno po avtorjih: različne filozofske interpretacije Kafke, Joycea, Brechta itn.
- primerjalno po umetniških praksah: literatura in slikarstvo, glasba, fotografija; dramatika in gledališče.

5. Hermenevtika in metode interpretacije.

6. Interdisciplinarni vidik: filozofija literature in literarna teorija, naratologija, lingvistika itn.

Temeljna literature in viri

- Adorno, Theodor W. 1999. Beleške o literaturi, Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Agamben, Giorgio. 2004. Bartleby ali o kontingenci«, Problemi, let. 42, št. 7-8.
- Badiou, Alain. 2004. Mali priročnik o inestetiki, Ljubljana: Društvo Apokalipsa.
- Badiou, Alain. 2006. Beckett: l'incroyable désir, Pariz: Hachette.
- Benjamin, Walter. 1998. Izbrani spisi, Ljubljana: Studia humanitatis.
- Blanchot, Maurice. 2000. Blanchotovi obrazi, Ljubljana: Študentska založba.
- Deleuze, Gilles. 2010. Kritika in klinika, Ljubljana: Študentska založba.
- Deleuze, Gilles. 2012. Proust in znaki, Ljubljana: Študentska založba.
- Derrida, Jacques. 1993. La dissémination, Pariz: Seuil.
- Foucault, Michel. 2010. Besede in reči: arheologija humanističnih znanosti, Ljubljana: Studia humanitatis.
- Heidegger, Martin. 2001. Razjasnjenja ob Hölderlinovem pesništvu, Ljubljana: Nova revija.
- Jameson, Fredric. 2007. The Modernist Papers, London in New York: Verso.
- Lecercle, Jean-Jacques. 2010. Badiou and Deleuze Read Literature, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Rancière, Jacques. 2011. Mute Speech: Literature, Critical Theory, and Politics. New York: Columbia University Press.
- Rancière, Jacques. 2012. Nelagodje v estetiki, Ljubljana: Založba ZRC.

Načini ocenjevanja in obveznosti študentk in študentov

Pogoj za pristop k izpitu je aktivna prisotnost na seminarjih in predavanjih in kratka seminarska naloga (8-12 strani), ki vsebuje podprto in argumentirano analizo, naslanjajoč se na ustrezno literaturo, kakega fenomena povezanega z obravnavano problematiko. Študentje in študentke opravljajo ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Ocenjevanje kompetenc:

- S seminarsko nalogo študentke in študentje pokažejo sposobnost analitičnega razumevanja posameznih družbenih fenomenov, kompetence pri izboru literature, sposobnost analitičnega in kritičnega razmišljanja, spretnost argumentiranja in razumevanja temeljnih filozofskih konceptov, nivo uporabe pisne besede.
- Ustni izpit je namenjen ocenjevanju pridobljenega znanja, ki ga je študentka ali študent pridobil na predavanjih, pri branju in analiziranju obvezne in dodatne literature ter sposobnosti razumevanja in podajanja obravnavane snovi.

Nemški idealizem in njegovi nasledki

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)
Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura
Koda predmeta: **81**
Letnik: brez letnika
Nosilec predmeta: [izr. prof. dr. Frank Ruda](#)
ECTC: 6
Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur
Vrsta predmeta: splošni izbirni
Jezik: slovenščina, angleščina
Metode poučevanje: predavanja, seminarji

Cilji in kompetence

Sklop predavanj in seminarjev bo posvečen spoznavanju in razumevanju pomena nemškega idealizma tako za zgodovino filozofije in njen nadaljnji razvoj kot tudi za razumevanje razmerja filozofije do znanosti, umetnosti, politike in ljubezni. Študentke in študenti bodo v okviru tega predmeta spoznali, kako je zasnova prve resnične metafizike (Kant) presegla ne le dotedanjo dogmatično metafiziko, marveč tudi revolucionirala mišljenje kot tako.

Predmet ima tri cilje:

1. pojasniti novost kantovske kopernikanske revolucije v filozofiji in rešitve, ki jih prinaša za probleme tradicionalne dogmatične metafizike;
2. pojasniti pomen revolucije v mišljenju, ki jo prinaša kantovske kopernikanske revolucije v filozofiji; pojasniti implikacije in nasledke te revolucije ne le v filozofiji, pač pa tudi v razumevanju politike, umetnosti, ljubezni in znanosti;
3. obravnavati naš čas iz perspektive Kantove, Heglove, Fichtejeve in Schellingove filozofije. Predavanja bodo pri tem izhajala iz francoske revolucije kot ključnega političnega dogodka v času nemškega idealizma in ga navezali na zgodovino spodletelih revolucij in njihovih posledic v 20. stoletju.

Predavanja in seminarji v okviru tega predmeta bodo omogočila študentom in študentkam razumeti, kako je mogoče, opirajoč se na filozofijo Kanta, Schellinga, Fichteja in Hegla, misliti politične in umetniške pogoje današnje družbene situacije. Namen tega predmeta je pokazati, kako ima lahko neki specifičen trenutek v zgodovini filozofije daljnosežne posledice za ustvarjanje pogojev možnosti in nadaljnji razvoj mišljenja kot takega.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Nemški idealizem in metafizika:
 - Kaj je metafizika?
 - Kritična in pokritična metafizika
 - Bit in nič
 - Bistvo in pojav
 - Kaj je koncept?
2. Nemški Idealizem in politika:
 - Pojmovanja subjektivnosti in njihove politične implikacije
 - Dogodek in konstitucija subjekta
 - Dogodek in filozofija
 - Klasifikacije subjektov / filozofij

-
3. Nemški Idealizem in znanost:
 - Kaj je znanost?
 - Ontologija in formalizacija
 - Kategorija nemožnega
 - Ontologija in matematika
 4. Nemški Idealizem in ljubezen
 - Misliti drugega
 - Filozofija, Bog in religija
 - Filozofija in krščanstvo
 - Nemški idealizem in etično mišljenje
 5. Nemški Idealizem in umetnost:
 - Kaj je estetika?
 - Kaj je čutni pojav ideje?
 - Umetnost in subjektivnost
 6. Aktualnost nemškega idealizma
 - Kant danes?
 - Fichte danes?
 - Schelling danes?
 - Hegel danes?

Temeljna literature in viri

- Johan Gottlieb Fichte, *Introductions to the Wissenschaftslehre and Other Writings (1797-1800)*, Cambridge: Hackett Publishing 1994.
- Johan Gottlieb Fichte, *The Science of Knowledge*, Cambridge: Cambridge University Press 1982.
- G.W.F. Hegel, *Phenomenology of Spirit*, Oxford: Oxford University Press 1977.
- G.W.F. Hegel, *Science of Logic*, New York: Humanity Books 1969.
- G.W.F. Hegel, *Outlines of the Philosophy of Right*, Oxford: Oxford University Press 2008.
- G.W.F. Hegel, *Lectures on Fine Art*, Vol. I-III, Oxford: Oxford University Press 1998-2015.
- Immanuel Kant, *Critique of Pure Reason*, Cambridge : Cambridge University Press 1999.
- Immanuel Kant, *Critique of Practical Reason*, Cambridge: Cambridge University Press 2001.
- Immanuel Kant, *Critique of the Power of Judgment*, Cambridge: Cambridge University Press 2001.
- Immanuel Kant, *Political Writings*, Cambridge: Cambridge University Press 1991.
- F.W.J. Schelling, *Philosophical Investigation into the Essence of Human Freedom*, New York: Suny Press 2007.
- F.W.F. Schelling, *The Philosophy of Art*, Minneapolis: University of Minnesota Press 1989.
- F.W.J. Schelling, *Ages of the World*, New York: Suny Press 2000.

Sekundarni viri:

- Alain Badiou, *Theory of the Subject*, London / New York: Verso 2009.
- Rebecca Comay, *Mourning Sickness: Hegel and the French Revolution*, Stanford: Stanford University Press 2011.
- Eckart Förster, *The Twenty-Five Years of Philosophy: A Systematic Reconstruction*, Harvard: Harvard University Press 2012.
- Dieter Henrich, *Between Kant and Hegel: Lectures on German Idealism*, Harvard: Harvard University Press 2008.
- Jean Hyppolite, *Logic and Existence*, New York: State University of New York Press 1997.
- Jacques Lacan, "Kant with Sade", in: *Ecrit. The First Complete Edition in English*, ed. by Bruce Fink, New York / London: W.W. Norton & Company 2006,, pp. 645-670..
- Jean-Luc Nancy, *Hegel. The Restlessness of the Negative*, Minneapolis: University of Minnesota Press 2002.

- Robert B. Pippin, *Hegel's Idealism: The Satisfaction of Self-Consciousness*, Cambridge: Cambridge University Press 1989.
- Slavoj Žižek, *Less Than Nothing: Hegel and the Shadow of Dialectical Materialism*, London / New York: Verso 2013.
- Alenka Zupančič, *Ethics of the Real: Kant and Lacan*, London / New York: Verso 2000.

Načini ocenjevanja in obveznosti študentk in študentov

Pogoj za pristop k izpitu je aktivna prisotnost na seminarjih in predavanjih in kratka seminarska naloga (8-12 strani), ki vsebuje podprto in argumentirano analizo, naslanjajoč se na ustrezno literaturo, kakega fenomena povezanega z obravnavano problematiko. Študentje in študentke opravljajo ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Ocenjevanje kompetenc:

- S seminarsko nalogo študentke in študentje pokažejo sposobnost analitičnega razumevanja posameznih družbenih fenomenov, kompetence pri izboru literature, sposobnost analitičnega in kritičnega razmišljanja, spretnost argumentiranja in razumevanja temeljnih filozofskih konceptov, nivo uporabe pisne besede.
- Ustni izpit je namenjen ocenjevanju pridobljenega znanja, ki ga je študentka ali študent pridobil na predavanjih, pri branju in analiziranju obvezne in dodatne literature ter sposobnosti razumevanja in podajanja obravnavane snovi.

Ideologija in filozofija

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Transformacija moderne misli - filozofija, psihoanaliza, kultura

Koda predmeta: **84**

Letnik: brez letnika

Nosilka predmeta: red. prof. dr. Rado Riha

Predavatelj: [dr. Jan Völker](#)

ECTC: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: splošni izbirni

Jezik: slovenščina, angleščina

Metode poučevanje: predavanja, seminarji

Cilji in kompetence

Ideologija je eden klasičnih problemov politične teorije, ni pa še postala filozofski pojem v pravem pomenu, četudi je vsepričujoča vsakič, ko se filozofija sooča bodisi s politiko bodisi s fenomenološko realnostjo. Ideologija je pojem, katerega mesto in status sta še negotova prav zaradi težav njegovega zapopadenja. Cilj teh predavanj je na novo premisliti ideologijo v razmerju do filozofije in preučiti veljavnost ideologije kot filozofskega pojma, ki določa strukturni moment v dejanskosti mišljenja.

Izvor te problematike je mogoče odkriti pri mladem Marxu, kjer se ideologija navezuje na materialni razvoj družbe, ki vodi v proizvodnjo sprevrnjenih predstav. Ideologija torej zaobjema sprevrnjene predstave, katerih porajanja ne povzroča sam razvoj družbe, pojasnjen zgolj v materialnih in ekonomskih terminih. Filozofija je zato za mladega Marxa ena ključnih tarč kritike novega kritičnega materializma. Toda že za mladega Marxa je kritika ideologija bolj zapletena: materialna dejstva, ki naj bi jih kritika ideologije uporabila, niso zgolj drugačna dejstva, pač pa imajo tudi drugačno strukturo od strukture dane realnosti. Zato je prvi korak kritike ideologije poseg v diskurz o dani realnosti oziroma vprašanje "kaj je?" Ta težava zaznamuje vsa ključna razmerja, ki strukturirajo okvir ideologije: pojme znanosti, države, subjekta in filozofije, in obenem zahteva njihov ponovni premislek glede na posledice razcepa, ki ga povzroča ideologija.

Cilj teh predavanj je analizirati razmerje med filozofijo in ideologijo v vseh njegovih implikacijah in posledicah. Sledili bomo zgodovinski liniji debate o ideologiji in jo navezali na psihoanalitično restrukturiranje subjekta, kolikor je le-to vključeno v vprašanje o resnici v diskurzu o ideologiji. Na koncu bomo poskušali pojasniti rabo pojma ideologije v kontekstu sodobnega enačenja diskurzov v demokratskem redu.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Marxovsko polje
 - Ideologija in iluzija
 - Kritika in metoda
 - Fetišizem
 - Materializem razmerij
 - Ideološki aparati države
 - Frankfurtska šola
2. Psihoanalitično polje
 - Imaginarne scene
 - Znanost in resnica
 - Encore
3. Realnost idealizma
 - Logika bistva
 - Država
 - Transcendentalna premestitev
4. Demokracija in kapitalizem
 - Obče ekvivalence
 - Demokracija in država
 - Odsotnost ideologije, prisotnost ideologije
 - Pomen resnice

Temeljna literature in viri

- Theodor W. Adorno / Max Horkheimer 2002: Dialektika razsvetljenstva, prevedli Seta Knop, Mojca Kranjc, Rado Riha, Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Louis Althusser 2011: Lenin and Philosophy and Other Essays, New York, NY: Monthly Review Press.
- Louis Althusser 2000: "Ideologija in ideološki aparati države", v: Izbrani spisi, prevedla Zoja Skušek, Ljubljana: Založba */cf.
- Louis Althusser 2016: Reading Capital: The Complete Edition, London / New York: Verso.
- Alain Badiou, Francois Balmès 1976: De l'idéologie, Paris: Maspero.
- Alain Badiou 2005: Being and Event, London / New York, NY: Continuum.
- Alain Badiou 2006: Pogoji, prevedla Samo Tomšič in Ana Žerjav, Ljubljana, Založba ZRC.
- Alain Badiou 2009: Logics of Worlds, Being and Event 2, London / New York, NY: Continuum.
- Alain Badiou 2011, "The Democratic Emblem", in: Agamben et al., Democracy in What State? New York, NY: Columbia University Press.
- Etienne Balibar 2002: Marxova filozofija, prevedel Peter Klepec, Ljubljana: Krtina.
- Jürgen Habermas 1971: "Technology and Science as 'Ideology'," in: Jürgen Habermas: Towards a Rational Society. Student Protest, Science, and Politics, London: Heinemann.
- G.W.F. Hegel 2013: Oris filozofije pravice, prevedel Zdravko Kobe, Ljubljana: Krtina.
- G.W.F. Hegel 2001: Znanost logike I., prevedel Zdravko Kobe, Ljubljana: DTP.
- G.W.F. Hegel 1994: Znanost logike II., prevedel Zdravko Kobe, Ljubljana: DTP.

- Immanuel Kant 2001-2012: Kritika čistega uma, prevedel Zdravko Kobe: Kritika čistega uma 1/4: Problemi 1-2/2001, letnik XXXIX, str. 4-170; Kritika čistega uma 2/4: Problemi 1-2/2007, letnik XLV, str. 5-114; Kritika čistega uma 3/4: Problemi 7-8/2011, letnik XLIX, str. 5-260; Kritika čistega uma 4/4: Problemi, št. 9-10/2012, letnik L, str. 5-99.
- Jacques Lacan 1985: Še. Seminar, knjiga XX., prevedli Slavoj Žižek et al., Ljubljana: DTP.
- Jacques Lacan 2007: Ecrits: The First Complete Edition in English, New York, NY / London: Norton. (Delno: 1994, Spisi, prevedli Tomaž Erzar et al., Ljubljana: DTP).
- Octave Mannoni 1969: Clefs pour l'Imaginaire ou L'Autre Scène, Paris: Seuil.
- Herbert Marcuse 2007: One-Dimensional Man. Studies in the ideology of advanced industrial society, London / New York, NY: Routledge.
- Karl Marx 1979: Karl Marx, Friedrich Engels, Izbrana dela (MEID), I. in II. zv., Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Karl Marx 1985: Kritika politične ekonomije, prevedli Božidar Debenjak, Valentin Kalan, Tomaž Mastnak, Jelica Šumič-Riha, Rado Riha, Primož Simoniti, Peter Wieser, METI I./8, Ljubljana: Delavska enotnost; (1989), H kritiki politične ekonomije. 1858–1861, prevedli Igor Kramberger, Tomaž Mastnak, Rado Riha, METI I./9, Ljubljana: Delavska enotnost.
- Karl Marx 2012: Kapital: kritika politične ekonomije, prevedla Mojca Dobnikar, 3. izdaja, Ljubljana: Sophia.
- Slavoj Žižek 1989: The Sublime Object of Ideology. London / New York, NY: Verso.
- Slavoj Žižek 1993: Tarrying with the Negative. Kant, Hegel, and the Critique of Ideology, Duke University Press.
- Alenka Zupančič 2004: Poetika. Druga knjiga, Ljubljana: DTP.

Načini ocenjevanja in obveznosti študentk in študentov

Pogoj za pristop k izpitu je aktivna prisotnost na seminarjih in predavanjih in kratka seminarska naloga (8-12 strani), ki vsebuje podprto in argumentirano analizo, naslanjajoč se na ustrezno literaturo, kakega fenomena povezanega z obravnavano problematiko. Študentje in študentke opravljajo ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Ocenjevanje kompetenc:

- S seminarsko nalogo študentke in študentje pokažejo sposobnost analitičnega razumevanja posameznih družbenih fenomenov, kompetence pri izboru literature, sposobnost analitičnega in kritičnega razmišljanja, spretnost argumentiranja in razumevanja temeljnih filozofskih konceptov, nivo uporabe pisne besede.
- Ustni izpit je namenjen ocenjevanju pridobljenega znanja, ki ga je študentka ali študent pridobil na predavanjih, pri branju in analiziranju obvezne in dodatne literature ter sposobnosti razumevanja in podajanja obravnavane snovi.